

Sygn. akt III AUa 781/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Lena Jachimowska SSA Antonina Grymel
Protokolant	Ewa Bury

po rozpoznaniu w dniu 15 stycznia 2013r. w Katowicach

sprawy z odwołania F. K. (F. K.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

przy udziale zainteresowanych: M. S. (M. S.)

i K. K. (K. K.)

o podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy zlecenia

na skutek apelacji odwołującego F. K.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach

z dnia 1 lutego 2012r. sygn. akt XI U 1865/11

oddala apelację.

/-/SSA L.Jachimowska/-/SSA M.Procek/-/SSA A.Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 781/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 1 lutego 2012 roku Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach oddalił odwołanie ubezpieczonego F. K. od decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R.

z dnia 18 maja 2011 roku stwierdzającej, że ubezpieczony w okresie od dnia 1 stycznia 2004r. do dnia 30 kwietnia 2005r. nie podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu z tytułu umowy zlecenia zawartej z płatnikiem składek (...) S.C. z siedzibą w T..

Sąd Okręgowy wskazał, iż ubezpieczony w latach 1989-2010 prowadził działalność gospodarczą, w tym od 2000r. w formie kawiarenki internetowej.

W 2003r. ubezpieczony poznał małżonków D.- ówczesnych współników Spółki (...). W listopadzie 2003r. państwo D.zatrudnili F. K.na podstawie umowy zlecenia. Z chwilą podpisania tejże umowy ubezpieczony wyrejestrował się z ubezpieczeń społecznych z tytułu własnej działalności.

W ramach umowy zlecenia ubezpieczony sprzedawał w kawiarence książkę (...), przy czym nie została określona minimalna miesięczna ilość książek do zbycia i zdarzały się miesiące, gdy zleceniobiorca nie sprzedał żadnego egzemplarza.

Równocześnie strony uzgodniły, iż zleceniodawcy będą płacić F. K. miesięczny abonament w wysokości 50,00 zł za korzystanie z usług prowadzonej przez niego kawiarenki internetowej. W kwocie tej mieściła się również opłata za drukowanie wizytówek oraz osobistą pomoc F. K. przy zamieszczaniu przez nich ogłoszeń w Internecie.

Od dnia 1 stycznia 2004r. zmienili się właściciele firmy (...) S.C., co nie wpłynęło jednak na zakres umowy zlecenia, który pozostał taki sam aż do końca kwietnia 2005r. W spornym okresie od stycznia 2004r. do kwietnia 2005r. współnikami (...) S.C. z siedzibą w T. byli:

1. zainteresowany M. S. od 1 stycznia 2004r. do 16 maja 2008r.,
2. zainteresowany K. K. od 1 sierpnia 2004r. do 1 września 2005r.,
3. I. K. od 1 stycznia 2004r., która zmarła w dniu 16 maja 2008r.

Z tytułu umowy zlecenia F. K. został zgłoszony przez płatnika do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych.

Podstawa wymiaru składek w całym okresie od dnia 1 stycznia 2004r. do dnia 30 kwietnia 2005r., jak też od listopada 2003r. do grudnia 2003r. wynosiła 50,00 zł miesięcznie.

Dochód ubezpieczonego z tytułu działalności gospodarczej wyniósł:

- w 2004r. - 1.864,36 zł (205.672,52 zł - 203.808,16 zł koszty uzyskania przychodu),
- w 2005r. - 2.355,83 zł (153.626,24 zł - 151.270,41 zł koszty uzyskania przychodu).

Nadto Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z dnia 20 czerwca 2008r. wydaną przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. - umorzono ubezpieczonemu należności z tytułu składek finansowanych przez płatnika za wymienione miesiące przypadające w okresie od lipca 2001r. do stycznia 2006r.:

- na ubezpieczenie społeczne w łącznej kwocie 34.974,16 zł,
- na ubezpieczenie zdrowotne w łącznej kwocie 9.913,65 zł oraz
- na FP i FGŚP w łącznej kwocie 3.015,87 zł.

Sąd I instancji podkreślił, iż w w/w decyzji pozostawiono bez rozpoznania - z powodu braku podstaw prawnych (art. 30 w zw. z art. 28 ustawy z dnia

13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych) - wniosek ubezpieczonego w kwestii umorzenia zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek w części finansowanej przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek.

Dokonując rozważań prawnych Sąd Okręgowy powołał się na treść art. 734 § 1 k.c., art. 750 k.c., art. 58 § 1 i 2 k.c., art. 83 § 1 k.c. oraz art. 9 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009r., Nr 205, poz. 1585 t.j.) uznając, że umowa zawarta przez F. K. z (...) S.C. obejmująca okres od dnia 1 stycznia 2004r. do dnia 30 kwietnia 2005r. jako nieważna z mocy art. 58 k.c., nie stanowiła tytułu podlegania ubezpieczonego obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym.

W uzasadnieniu Sąd pierwszej instancji wskazał, że celem ustalenia czy ubezpieczony w spornym okresie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy zlecenia, dokonał oceny jej ważności w oparciu o wskazane wyżej przepisy Kodeksu cywilnego.

I tak, zdaniem Sądu Okręgowego, w niniejszym przypadku nie ma podstaw do przyjęcia pozorności przedmiotowej umowy zlecenia, która była wykonywana, albowiem zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, gdy umowa jest przez strony wykonywana, nie może być mowy o pozorności, co jednak nie wyklucza możliwości badania, czy zawarcie umowy nie zmierzało do obejścia prawa. Sąd ten wskazał, że zakres pracy wykonywanej przez ubezpieczonego i miesięczne wynagrodzenie 50,00 zł brutto, określone na tak niską kwotę w umowie, świadczą, że rzeczywistym powodem zawarcia umowy przez odwołującego się było uniknięcie opłacania wyższych składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu działalności gospodarczej.

Według Sądu Okręgowego, przedmiotowa umowa zlecenia jest nieważna z mocy art. 58 § 1 k.c., jako mająca na celu obejście ustawy, a konkretnie przepisu art. 18 ust. 8 w zw. z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.09.205.1585 j.t.).

Nadto Sąd pierwszej instancji podniósł, że mając na uwadze przychód ubezpieczonego z tytułu umowy zlecenia w okresie od 1 stycznia 2004r. do 30 kwietnia 2005r. w kwocie 50,00 zł miesięcznie, przekładający się na składki na ubezpieczenia społeczne po kilka złotych miesięcznie, przedmiotowa umowa zlecenia jest także sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, a więc na tej podstawie też należy ją traktować jako nieważną.

Mając na względzie powyższe okoliczności, Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p. orzekł jak w sentencji.

W apelacji od przedstawionego rozstrzygnięcia F. K., zarzucając Sądowi pierwszej instancji naruszenie norm prawa materialnego, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania.

Uzasadniając wniesiony środek odwoławczy, ubezpieczony wskazał, że pracując na podstawie umowy zlecenia czynił to w dobrej wierze i zgodnie z prawem. Nadto powołał się na treść przepisów art. 8 k.p.a., art. 9 k.p.a., art. 6 k.c., art. 7 k.c., art. 58 § 2 k.c., art. 425 § 1 k.c., art. 26 k.k. oraz art. 71 i 31 Konstytucji RP uznając, że powinny one znaleźć zastosowanie w jego przypadku.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji jako własne, uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, opisana wyżej umowa o świadczenie usług została zawarta i była wykonywana w spornym okresie w celu obejścia prawa, ponieważ miała służyć wyeliminowaniu obowiązkowego ubezpieczenia

społecznego, z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej i uznał, że apelacja ubezpieczonego nie zasługuje na uwzględnienie.

Wskazać należy, iż przedmiotem działalności gospodarczej prowadzonej przez F. K. było prowadzenie kawiarenki internetowej oraz usługi graficzne. Ubezpieczony w swych wyjaśnieniach podał, że od 2003r., nawiązał współpracę z (...) Spółką Cywilną w T. na podstawie umowy zlecenia. Ubezpieczony uzgodnił ze współnikami wyżej wymienionej spółki, że będą mu uiszczać miesięczny abonament w kwocie 50 zł za korzystanie z usług jego kawiarenki internetowej oraz jego osobiste usługi w postaci sprzedaży książki, drukowania wizytówek i pomocy przy zamieszczaniu ogłoszeń w Internecie,

a w zamian za to zatrudni ubezpieczonego na podstawie umowy zlecenia, która mogłaby stanowić tytuł podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym.

W ramach zawartej umowy zlecenia ubezpieczony wykonywał na rzecz powyższej spółki wymienione wyżej usługi, które były tożsame z przedmiotem działalności gospodarczej prowadzonej przez ubezpieczonego.

Otóż bowiem, w świetle reguł opisanych w treści ustawy z dnia 19 listopada 1999r. - Prawo działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.), prowadzenie działalności gospodarczej jest kategorią obiektywną i oznacza prawnie określoną sytuację, którą trzeba oceniać na podstawie zbadania konkretnych okoliczności faktycznych wypełniających lub nie wypełniających znamiona tej działalności. Prowadzenie działalności gospodarczej jest zatem kategorią obiektywną, niezależnie od tego jak działalność tę ocenia sam prowadzący ją podmiot i jak ją nazywa oraz czy dopełnia ciężących na nim obowiązków z działalnością tą związanych, czy też nie.

W tym kontekście należy wskazać, że działalność gospodarcza jest również realizowana poprzez zawieranie różnego rodzaju umów (np. umów o świadczenie usług), tak więc, umowy zlecenia - o świadczenie usług (art. 750 k.c.) zawierane

w celu realizacji pracy wchodzącej w zakres przedmiotu działalności gospodarczej jest w istocie „prowadzeniem” działalności gospodarczej. Zatem istnieje jedynie jeden tytuł ubezpieczenia. W istocie czynności opisywane przez ubezpieczonego, to „usługi informatyczno-graficzne”, wchodzące w zakres prowadzonej działalności.

Słusznie zatem organ rentowy przyjmował, że w okresie objętym sporem istniał tylko - opisany w treści art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998r.

o systemie ubezpieczeń społecznych - jeden tytuł do ubezpieczenia.

W ten sposób, ubezpieczony nie mógł wykorzystać możliwości, jaką daje norma art. 9 ust. 2 cyt. ustawy.

Dodać również trzeba, iż zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia

13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz. U.

z 2007r. Nr 11, poz. 74 ze zm.) wynika, że obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu i rentowym podlegają osoby prowadzące pozarolniczą działalność oraz osoby z nimi współpracujące.

W myśl art. 8 ust. 6 pkt 1 tej ustawy za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych.

Natomiast istota umowy o świadczenie usług, w oparciu o normę art. 750

w zw. z art. 734 i 735 k.c., polega na tym, iż przyjmujący zlecenie (zleceniobiorca) zobowiązuje się do wykonania za wynagrodzeniem określonej czynności faktycznej dla dającego zlecenie (zleceniodawca).

Tak więc, celem tej umowy, czyli jej społeczno-gospodarczym przeznaczeniem (określanym tradycyjnie w nauce prawa terminem causa), jest świadczenie usług (pracy) na rzecz zleceniodawcy za wynagrodzeniem.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zasada kausalności stanowi skuteczny środek kontroli w zakresie prawidłowości dokonywania czynności prawnych, pozwalających na wybór tytułu ubezpieczenia.

Do umowy o świadczenie usług - co oczywiste - mają zastosowanie wprost przepisy zarówno art. 58 k.c., jak i 83 k.c.

Zgodnie z normą art. 58 k.c., jakakolwiek czynność prawna:

- 1) nie może być sprzeczna z ustawą,
- 2) nie może mieć na celu obejścia ustawy,
- 3) nie może być sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

W razie naruszenia tych zakazów czynność jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inne (łagodniejsze) konsekwencje.

Czynność prawna - w tym przypadku umowa - jest sprzeczna z ustawą w sytuacji, gdy nie została zawarta i nie jest realizowana zgodnie ze swym społeczno-gospodarczym przeznaczeniem.

W przedmiotowej sprawie analizowana umowa o świadczenie usług nie została zawarta i nie była przez strony realizowana zgodnie z opisanym wyżej społeczno gospodarczym przeznaczeniem.

Mimo bowiem, iż tego formalnie nie uzewnętrzniono, to - jak wynika wprost z wyjaśnień samego ubezpieczonego - celem tej umowy' nie było wykonywanie pracy za wynagrodzeniem, lecz skorzystanie (w zamian za świadczone usługi w ramach prowadzonej działalności gospodarczej na korzystniejszych warunkach na rzecz płatnika składek) z możliwości obniżenia obowiązku składkowego towarzyszącego prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej.

Zatem, przedstawiona wyżej umowa o świadczenie usług (zlecenia) była nieważna i nie stanowiła tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym na zasadzie art. 6 ust. 1 pkt 4 w zw. z art. 9 ust. 2 in fine cytowanej ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Ponadto, przy ocenie tej umowy należy mieć na względzie, że została ona zawarta tylko w celu obejścia przepisów ubezpieczeniowych i wybrania tytułu ubezpieczenia, w którym podstawa wymiaru składek jest znacznie niższa (por. ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz pod red. B.Gudowskiej i J.Strusińskiej-Żukowskiej, C.H.BECK, W-wa 2011, str.257).

Czynność prawna mająca na celu obejście ustawy zawiera jedynie pozór zgodności z ustawą. Chodzi tu o indywidualny, uzgodniony cel czynności prawnej (z reguły umowy), znany obu stronom tej czynności (por. Z.Radwański (w:) System Prawa Prywatnego, t. II, s. 228; M.Safjan (w:) Kodeks cywilny..., red. K.Pietrzykowski, t. I, 2005, s. 257; R.Trzaskowski, Granice swobody..., s. 248; M.Gutowski, Nieważność..., s. 224). Przez cel należy rozumieć przyszły stan, którego osiągnięciu służy czynność prawna. Czynność prawna mająca na celu obejście ustawy zawiera treść, która z punktu widzenia formalnego (pozornie) nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości (w znaczeniu materialnym) zmierza do zrealizowania celu, którego osiągnięcie jest przez nią zakazane. Chodzi tu zatem o wywołanie skutku sprzecznego z prawem (wyroki SN: z dnia 25 listopada 2004 r., I PIC 42/04, OSNP 2005, nr 14, poz. 209; z dnia 25 stycznia 2005 r., II UK 141/04, OSNP 2005, nr 15, poz. 235; z dnia 29 marca 2006r., II PK 163/05, OSNP 2007, nr 5-6, poz. 71).

Wobec powyższego przyjmując należy, iż zawarcie umowy nazwanej „umową zlecenia” stanowiło obejście prawa, gdyż miało służyć wyeliminowaniu obowiązku składkowego, towarzyszącego prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej.

Konkludując, Sąd II instancji uznał apelację ubezpieczonego za bezzasadną i na mocy art. 385 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

/-/SSA L.Jachimowska/-/SSA M.Procek/-/SSA A.Grymel

Sędzia Przewodniczący Sędzia

ek